Educational Leadership Research
https://jrlat.atu.ac.ir/

ALLAMEH TABATABA'I UNIVERSITY PRESS

10(39), 2026, 321-347
eISSN: 3041-8658; ISSN: 3115-9427

Article Type: Research Article

Received May 10, 2025.....Received in revised form June 21, 2025
Accepted June 25, 2025.... .Published Online September 28, 2026

The Role of Learning-Centered Leadership on Teaching Anxiety Mediating by Teacher Enthusiasm

Siamak Sadeghi [1], and **Siroos Ghanbari** [2]

1. Department of Educational Management, Bu-Ali Sina University, Hamedan, Iran. E-mail: s.sadeghi@ltr.basu.ac.ir
2. *Corresponding Author*, Department of Educational Management, Bu-Ali Sina University, Hamedan, Iran. E-mail: s.ghanbari@basu.ac.ir

ABSTRACT

This research aimed to investigate the role of learning-centered leadership in teaching anxiety mediated by teacher enthusiasm among primary school teachers in Kurdistan province. The research method was applied in terms of purpose and correlational (structural equation modeling) in terms of implementation method. The statistical population of the study was 6328 primary school teachers in Kurdistan province during the academic year 1402-1403, of which 362 people were used in a categorical-ratio method based on district, town and sex. Data were collected using the Learning- Centered Leadership Questionnaires of Liu et al. (2016), Hart Teaching Anxiety (1987), and Kunter et al. (2011) Teacher Enthusiasm. The data obtained were analyzed using descriptive and inferential statistical methods (Pearson correlation test and structural equation modeling). The findings showed that learning- centered leadership has a direct, negative, and significant effect on teaching anxiety ($P<0.01$). Learning-centered leadership has a direct, positive, and significant effect on teacher enthusiasm ($P<0.01$). Teacher enthusiasm has a direct, negative, and significant effect on teaching anxiety ($P<0.01$). Teacher enthusiasm also plays a mediating role in the relationship between learning-centered leadership and teaching anxiety ($P<0.01$). As a result, by improving the level of application of learning-centered leadership in schools and increasing enthusiasm among teachers, teaching anxiety among primary teachers can be reduced and some of the psychological harms of teachers can be eliminated.

Keywords: Educational leadership, Learning-centered leadership, Teaching anxiety, Teacher enthusiasm, Primary schools

Cite this Article: Sadeghi, S., & Ghanbari. S. (2026). The Role of Learning-Centered Leadership on Teaching Anxiety Mediating by Teacher Enthusiasm. *Educational Leadership Research*, *10*(39), 321-347. https://doi.org/10.22054/jrlat.2025.85716.1849

© 2026 by The author(s) retain the copyright
Publisher: Allameh Tabataba'i University Press
DOI: https://doi.org/10.22054/jrlat.2025.85716.1849

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

Learning-Centered leadership as a component of the teaching environment can reduce teaching anxiety. However, the role of teachers and their individual characteristics should not be ignored in examining teaching anxiety. In this context, teacher enthusiasm is considered a vital characteristic for effective and high-quality teaching. Teacher enthusiasm indicates the quality of effective teaching, which affects students' academic achievement by showing more energy and interest in the subject and presenting it in dynamic and attractive ways.

According to the results of some studies, the prevalence of teaching anxiety among teachers is high. Elementary teachers have moderate to high levels of anxiety. The high prevalence of anxiety among teachers makes researchers highly motivated to conduct research and interventions to address this important issue. In previous studies, researchers have investigated teaching anxiety and also examined the role of leadership in teacher enthusiasm. Therefore, the studies show that no research has been conducted to investigate the role of learning-centered leadership style in teachers' teaching anxiety mediated by teacher enthusiasm. Accordingly, more research is needed to understand what factors play a key role in causing anxiety symptoms among educators and how leadership style, teacher enthusiasm, and anxiety are related to each other. By understanding the causes and factors affecting teaching anxiety, teachers can develop strategies to manage and overcome their anxiety. In general, the main research question is: What is the effect of learning-centered leadership mediated by teacher enthusiasm on teaching anxiety among elementary school teachers in Kurdistan province?

Literature Review

Teaching anxiety, as a psychological and emotional factor, is often present in the teaching profession. Teaching anxiety is considered a state of emotion that its intensity may increase or decrease over time and is a feature of teaching that occurs in the moment and in relation to specific teaching situations. Teaching anxiety is related to all teachers' activities in the classroom or school. Teacher enthusiasm is considered a critical characteristic for effective and high-quality teaching. This construct is considered one of the characteristics that distinguishes good teachers and is also known as a key

Homepage: https://jrlat.atu.ac.ir/

indicator of the quality of education that may contribute to the health, happiness and well-being of teachers. The behavior of teachers who are passionate about their subject and profession is characterized by a sense of interest, joy and enthusiasm. According to researchers, teacher enthusiasm is first felt by them and then manifested in their behavior. This takes the concept of teacher engagement to a higher level.

Learning-centered leadership is an educational leadership model that aims to improve teaching and student learning by supporting the professional learning of school staff, especially teachers. It is also a leadership style based on the school organization and school culture, rooted in school development, and focused on inquiry and learning, supporting teacher professional development, and improving student learning.

Methodology

The present study is descriptive-correlational research (structural equation modeling). The research population is 6328 elementary school teachers in Kurdistan province during the academic year 1402-1403. The sample size was 362 teachers of different cities in Kurdistan province.

The measurement tools in the present study were: a 25-item learning-centered leadership questionnaire, a 26-item teaching anxiety questionnaire, and a 10-item teacher enthusiasm questionnaire. These questionnaires were examined for validity and reliability. The results of the studies showed that the aforementioned questionnaires are at a desirable level in terms of validity and reliability.

Results

The research findings showed that the path coefficient of learning-centered leadership on teaching anxiety is -0.212, which is significant at the 0.01 level. The total effect of learning-centered leadership on teaching anxiety is also -0.335, which is significant at the 0.01 level. The path coefficient and the total effect of learning-centered leadership on teacher enthusiasm is 0.492, which is significant at the 0.01 level. The path coefficient and the total effect of teacher enthusiasm on teaching anxiety is also -0.251, which is significant at the 0.01 level. Finally, the findings showed that the indirect effect of learning-centered leadership on teaching anxiety is -0.123 (t=4.213) at the 0.01 level.

Homepage://jrlat.atu.ac.ir/

Discussion

The purpose of the present study was to investigate the effect of learning-centered leadership on teaching anxiety through teacher enthusiasm. The findings of the study showed that learning-centered leadership through teacher enthusiasm has an indirect, negative, and significant effect on teaching anxiety of elementary school teachers in Kurdistan province. Therefore, the aforementioned hypothesis is confirmed. According to the findings, it can be said that learning-centered leadership reduces the anxiety of elementary school teachers in Kurdistan province by improving teacher enthusiasm. Therefore, in schools where learning-centered leadership is in an unfavorable state, teachers also have low enthusiasm and experience high anxiety. Learning-centered leadership, which is sometimes considered as educational leadership, reflects the activities of the leader to support the professional development of the teacher and improve student learning. Such a definition of leadership focuses on supporting teacher and student learning and, by creating the capacity for learning for all members of the school community, improves teacher enthusiasm and reduces their anxiety. The passion for teaching also reduces teacher anxiety. Overall, leadership styles and stress are the most important factors that affect teaching effectiveness.

Conclusion

The findings of the study showed that learning-based leadership has an effect on teachers' teaching anxiety mediated through teacher enthusiasm. Therefore, by applying the principles and components of learning-based leadership, teachers' teaching anxiety can be reduced. On the other hand, teachers' enthusiasm will also be increased, and in the meantime, by improving the level of teachers' enthusiasm, their teaching anxiety will also be reduced. Accordingly, it is suggested that:

1-The principles of learning-based leadership (such as teacher participation in decision-making, supporting educational innovation) should be implemented in the leadership of elementary school teachers by school principals. 2-Elementary school principals should improve enthusiasm in elementary school teachers by creating a learning, active, and lively educational environment. 3-Educational principals and leaders should plan and implement workshops and counseling sessions on psychological issues, including anxiety, for teachers.

Homepage: https://jrlat.atu.ac.ir/

Ethical Considerations

Adherence to Research Ethics Principles

The authors avoided data fabrication, falsification, plagiarism, and misconduct.

Conflict of Interest

"The authors declare no conflict of interest."

Funding

The present article was conducted without any financial support.

Acknowledgements

The present article is derived from a doctoral dissertation in the field of Educational Management at Bu-Ali Sina University. The authors would like to sincerely thank all participants who contributed to completing the research questionnaires.

Homepage://jrlat.atu.ac.ir/

پژوهش‌های رهبری آموزشی
https://jrlat.atu.ac.ir/

انتشارات دانشگاه علامه طباطبائی

دوره ۱۰، شماره ۳۹، ۱۴۰۵، ۳۲۱-۳۴۷
eISSN: 3041-8658; ISSN: 3115-9427

نوع مقاله: مقاله پژوهشی

تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۰۲/۲۰؛ تاریخ بازنگری: ۱۴۰۴/۰۳/۳۱
تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۴/۰۴؛ تاریخ انتشار: ۱۴۰۵/۰۷/۰۶

نقش رهبری یادگیری‌محور بر اضطراب تدریس با واسطه‌گری اشتیاق معلم

سیامک صادقی [۱]، و سیروس قنبری [۲]✉

۱. گروه مدیریت آموزشی، دانشگاه بوعلی سینا، همدان، ایران. رایانامه: s.sadeghi@ltr.basu.ac.ir
۲. *نویسنده مسئول*، گروه مدیریت آموزشی، دانشگاه بوعلی سینا، همدان، ایران. رایانامه: s.ghanbari@basu.ac.ir

چکیده

این پژوهش با هدف بررسی نقش رهبری یادگیری‌محور در اضطراب تدریس با میانجی‌گری اشتیاق معلم در بین معلمان مدارس دوره ابتدایی استان کردستان انجام شد. روش پژوهش ازنظر هدف، کاربردی و ازنظر روش اجرا، همبستگی (از نوع مدل‌یابی معادلات ساختاری) بود. جامعه آماری پژوهش معلمان مدارس دوره ابتدایی استان کردستان به تعداد ۶۳۲۸ در سال تحصیلی ۱۴۰۳-۱۴۰۲ بود که تعداد ۳۶۲ نفر به روش طبقه‌ای- نسبتی و باتوجه‌به طبقات جامعه پژوهش (منطقه، شهرستان و جنسیت) انتخاب شد. داده‌ها با استفاده از پرسش‌نامه‌های رهبری یادگیری محور لئو و همکاران (۲۰۱۶)، اضطراب تدریس هارت (۱۹۸۷) و اشتیاق معلم کانتر و همکاران (۲۰۱۱) گردآوری شد. داده‌های به‌دست‌آمده با روش‌های آماری توصیفی و استنباطی (آزمون همبستگی پیرسون و مدل‌یابی معادلات ساختاری) تحلیل شد. یافته‌ها نشان داد؛ رهبری یادگیری‌محور بر اضطراب تدریس تأثیر مستقیم، منفی و معنادار دارد (P>۰/۰۱). رهبری یادگیری‌محور بر اشتیاق معلم تأثیر مستقیم، مثبت و معنادار دارد (P>۰/۰۱). اشتیاق معلم بر اضطراب تدریس تأثیر مستقیم، منفی و معنادار دارد (P>۰/۰۱). همچنین اشتیاق معلم در رابطه رهبری یادگیری‌محور با اضطراب تدریس نقش میانجی دارد (P>۰/۰۱). درنتیجه با کاربرد رهبری یادگیری‌محور در مدارس و بهبود اشتیاق در معلمان، می‌توان اضطراب تدریس را در معلمان دوره ابتدایی کاهش داده و بخشی از آسیب‌های روان‌شناختی آنان را رفع کرد.

کلیدواژه‌ها: رهبری آموزشی، رهبری یادگیری‌محور، اضطراب تدریس، اشتیاق معلم، دوره ابتدایی

استناد به این مقاله: صادقی، سیامک و قنبری، سیروس. (۱۴۰۵). نقش رهبری یادگیری‌محور بر اضطراب تدریس با واسطه‌گری اشتیاق معلم. *پژوهش‌های رهبری آموزشی*، ۱۰(۳۹)، ۳۲۱-۳۴۷.
https://doi.org/10.22054/jrlat.2025.85716.1849

© ۲۰۲۶ نویسنده(گان)
ناشر: دانشگاه علامه طباطبائی

Homepage: https://jrlat.atu.ac.ir/

مقدمه

معلم کارگزار اصلی نظام تعلیم‌وتربیت و روح نظام آموزشی هر کشوری است و با کوشش خردمندانه اوست که اهداف متعالی نظام آموزشی کشور محقق می‌شود. آنچه کودکان، نوجوانان و جوانان در مدرسه کسب می‌کنند، متأثر از خصوصیات، کیفیات، شایستگی‌های علمی، فرهنگی، دینی، اجتماعی، اخلاقی، و معنوی معلمان است (پورشافعی و غلام‌پور، ۱۳۹۹، نقل از حسین‌پناهی و شیربگی، ۱۴۰۳: ۱۲۸). همچنین معلم یکی از عناصر اصلی در یادگیری در مدرسه محسوب می‌شود (نصیری گرمه چشمه و همکاران، ۱۴۰۳: ۹۱).

معلمان در حرفه خود با مسائل و چالش‌های بسیاری مواجه هستند. یکی از این مسائل، اضطراب تدریس است. اضطراب در بین معلمان کاملاً رایج است. علاوه بر این، معلمان پیش از خدمت، یادگیری تدریس را به‌عنوان یک تجربه شناختی طاقت‌فرسا و همچنین یک فرایند استرس‌زا و چالش‌برانگیز درک می‌کنند (Özcan, 2021: 9). اضطراب تدریس، به‌عنوان یک عامل روانی و عاطفی، اغلب در حرفه معلمی وجود دارد (Desouky & Allam, 2017). اضطراب، حالتی عاطفی تعریف می‌شود که در آن فرد احساس ناتوانی، تنش، ترس و دلهره می‌کند (Wang et al., 2022: 2). اضطراب یک احساس رایج در انسان است و زمانی ایجاد می‌شود که فرد احساس تهدید می‌کند و قادر به سازگاری با یک زمینه خاص نیست (Gannoun & Deris, 2023: 380). همچنین، اضطراب به‌عنوان پاسخی به عدم قطعیت یک رویداد یا نگرانی از پیامد یک رویداد می شود (Liu & Wu, 2021). Buitink & Kemme (1987) اضطراب تدریس را به‌عنوان حالتی از احساسات در نظر می‌گیرند که شدت آن ممکن است در طول زمان افزایش یا کاهش یابد و آن را به‌عنوان یک ویژگی تدریس تعریف می‌کنند که به‌صورت لحظه‌ای و دررابطه‌با موقعیت‌های خاص تدریس رخ می‌دهد. آن‌ها اضطراب تدریس را به تمام فعالیت‌هایی که یک معلم، چه در کلاس درس و چه در مدرسه، درگیر آن است، مرتبط می‌دانند (Özcan, 2021: 15).

اضطراب تدریس را می‌توان به منابع بسیاری نسبت داد، مانند فضای کاری، کمبود منابع، تسلط ناکافی در دست‌کاری تجهیزات آموزشی، فقدان آموزش معلمان و فرسودگی شغلی. همچنین مسائل آموزشی ازجمله ارزشیابی و مدیریت کلاس نیز به‌شدت بر اضطراب معلم تأثیر می‌گذارند

(Wang et al., 2022). همچنین، کمبود قابل‌توجه پشتیبانی اداری بزرگ‌ترین عامل افزایش اضطراب است (Kamal et al., 2021) که به‌طور عمیق بر فرایندهای یادگیری و تدریس تأثیر می‌گذارد؛ اما حمایت و رفتارهای حمایتی موجب کاهش اضطراب در افراد می‌شود (آلبوشوکه و سپهریان آذر، ۱۴۰۲: ۳۴۳). در این راستا، رهبری آموزشی به‌عنوان یک نقش حمایتی، مؤلفه‌ای حیاتی در فرایند آموزش و یادگیری است و به نظر می‌رسد رفتار رهبر آموزشی می‌تواند عاملی مهم در کاهش اضطراب تدریس معلمان باشد. Wiles (1961) نقش رهبر آموزشی را حمایت، تقویت، یاری و مساعدت و سرانجام همکاری‌کردن، نه دستوردادن در نظر گرفته است. رهبری آموزشی فعالیتی سازمانی است که فرصت‌های یادگیری را برای توسعه حرفه‌ای معلمان و به‌منظور پیشرفت دانش‌آموزان در فعالیت‌های آموزشی، فراهم می‌کند (رجب‌زاده و همکاران، ۱۳۹۴: ۱۵۲). یکی از سبک‌های رهبری آموزشی که در محیط‌های آموزشی مفهوم‌سازی شده است، سبک رهبری یادگیری‌محور است. این سبک به‌عنوان یک سبک راهنمایی‌کننده، هدایتگر و حامی (Alazmi & Hammad, 2021: 2) می‌تواند اثر مثبتی بر کاهش اضطراب تدریس داشته باشد.

رهبر یادگیری‌محور، رویکردی حمایت‌گرانه از کارکنان دارد، در دسترس است و به مشکلات کارکنان خود گوش می‌دهد، روابط متقابل توأم با اعتماد ایجاد می‌کند و با کارکنان همدلی می‌کند (Wallo et al., 2024). رهبری یادگیری‌محور، یک مدل رهبری آموزشی است که هدف آن بهبود آموزش و یادگیری دانش‌آموزان از طریق حمایت از یادگیری حرفه‌ای کارکنان مدرسه و به‌ویژه معلمان است. همچنین یک سبک رهبری مبتنی بر سازمان مدرسه و فرهنگ مدرسه است که ریشه در توسعه مدرسه دارد و بر تحقیق و یادگیری (Ertürk, 2022, 162). حمایت از توسعه حرفه‌ای معلم و بهبود یادگیری دانش‌آموزان تمرکز دارد (Farnsworth et al., 2019; Liu et al., 2016). Liu et al (2016) از پژوهشگرانی هستند که به مفهوم‌پردازی سازه رهبری یادگیری‌محور اهتمام ورزیدند و چهار مؤلفه (خلق چشم‌انداز یادگیری، حمایت از یادگیری، مدیریت برنامه یادگیری و الگو بودن) را به‌عنوان ابعاد رهبری یادگیری‌محور در نظر گرفته‌اند. خلق چشم‌انداز یادگیری بیانگر ایجاد بینش و افقی از یادگیری در مدرسه است که به‌موجب آن معلمان را برای یادگیری بیشتر برمی‌انگیزاند. این مفهوم به تلاش رهبران مدرسه برای ایجاد فرهنگ یادگیری اشاره دارد (Bellibas et al., 2020: 203). حمایت از یادگیری بیانگر تلاش‌های رهبران مدارس

Homepage: https://jrlat.atu.ac.ir/

برای ایجاد یک محیط مناسب است که در آن یادگیری حرفه‌ای به یک هنجار مشترک بین معلمان و مدیران مدرسه تبدیل شود (Kılınç et al., 2020: 791). مدیریت برنامه یادگیری بیانگر اقدامات رهبر از قبیل سازمان‌دهی، مشارکت، سرپرستی و نظارت بر فعالیت‌های گوناگونی است که با هدف ارتقای توسعه حرفه‌ای معلمان صورت می‌گیرد (Bellibas et al., 2020: 204). سرانجام، الگو بودن بیانگر آن است که مدیر مدرسه به‌عنوان یک سرمشق مناسب از توجه به یادگیری عمل می‌کند تا از این طریق معلمان را به یادگیری حرفه‌ای ترغیب کند (Alazmi & Hammad, 2021: 5).

به‌طورکلی، رهبری یادگیری‌محور به‌عنوان یک مؤلفه مربوط به محیط شغل معلمی می‌تواند اضطراب تدریس را کاهش دهد (Roseni & Tirana, 2023، Khandan et al., 2022، Bilali & Tarusha, 2015)؛ اما نباید در بررسی اضطراب تدریس، نقش معلمان و ویژگی‌های فردی آنان را نادیده گرفت. در این زمینه اشتیاق معلم به‌عنوان یکی ویژگی حیاتی برای تدریس مؤثر و با کیفیت بالا محسوب می‌شود. این سازه، به‌عنوان یکی از ویژگی‌هایی مطرح است که معلمان خوب را متمایز می‌کند و همچنین به‌عنوان یک شاخص کلیدی کیفیت آموزش که ممکن است به سلامت، شادی و بهزیستی معلمان کمک کند، شناخته شده است (Lazarides et al., 2018: 2). رفتار معلمانی که نسبت به موضوع و حرفه خود اشتیاق دارند، با حس علاقه، شادی و اشتیاق فراوان مشخص می شود. به گفته پژوهشگران، اشتیاق معلم ابتدا توسط آنها احساس می‌شود و سپس در رفتارشان آشکار می‌شود. این امر مفهوم اشتیاق معلم را به سطح بالاتری می‌برد. درنتیجه، اکنون هم اشتیاق تجربه‌شده (احساس هیجان، اشتیاق، رضایت و لذت‌بردن از تدریس) و هم اشتیاق نشان‌داده‌شده (بیان غیرکلامی) را به‌عنوان عناصر مکمل در بر می‌گیرد (Keller et al., 2015: 30). امروزه اشتیاق معلم از نشانه‌های غیرکلامی مانند لبخندزدن، تماس چشمی، ژست‌گرفتن و حالات چهره معلم مشخص است. اشتیاق معلم، نشان‌دهنده کیفیت تدریس مؤثر است که با نشان‌دادن انرژی و علاقه بیشتر به موضوع و ارائه آن به روش‌های پویا و جذاب، بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان تأثیر می گذارد (Song, 2022). در این دیدگاه، اشتیاق به توانایی معلمان در ابراز وجود و انتقال اهمیت و ارزش مطالب تدریس شده به دانش‌آموزانشان اشاره دارد (Wang & Guan, 2020).

معلمان مدارس ابتدایی استان کردستان مانند معلمان مدارس ابتدایی در سایر استان‌ها با مسائلی مانند اضطراب تدریس مواجه هستند. دوره ابتدایی یک دوره آموزشی حساس و پایه‌گذار موفقیت

Homepage: https://jrlat.atu.ac.ir/

و شکست در مراحل بعدی تحصیل و حتی زندگی است. ازاین‌رو باتوجه‌به اشتغال پژوهشگر در مدارس ابتدایی استان کردستان و درک از اضطراب تدریس معلمان و همکاران دوره ابتدایی، شناسایی عوامل مؤثر بر اضطراب تدریس معلمان، یک زمینه پژوهشی مهم به شمار می‌رود. طبق نتایج برخی از مطالعات، شیوع اضطراب تدریس در بین معلمان بالا است. متولی‌زاده و پاک‌مهر (۱۴۰۳) در پژوهشی در معلمان ابتدایی نشان دادند معلمان ابتدایی از حد متوسط به بالایی از اضطراب برخوردارند. شیوع بالای اضطراب در بین معلمان باعث می‌شود تا پژوهشگران انگیزه بالایی برای انجام پژوهش‌ها و مداخلات به‌منظور رسیدگی به این موضوع مهم پیدا کنند (Kamal et al., 2023). در پژوهش‌های قبلی، محققان به بررسی اضطراب تدریس (Bilali & Tarusha, 2015، Roseni & Tirana, 2023، Houlihan et al., 2009، Aslrasouli & Vahid, 2014، Daniels et al 2011، Aydin, 2016) و همچنین بررسی نقش رهبری در اشتیاق معلم (الیکی و الیکی، ۱۴۰۱؛ آقایاری و همکاران، ۱۴۰۱)؛ بنابراین بررسی‌ها نشان می‌دهد، پژوهشی با هدف بررسی نقش سبک رهبری یادگیری‌محور در اضطراب تدریس معلمان با میانجی‌گری اشتیاق معلم انجام نشده است. بر این اساس، پژوهش‌های بیشتری برای درک اینکه چه عواملی در ایجاد علائم اضطراب در بین مربیان نقش کلیدی دارند و چگونه سبک رهبری، اشتیاق معلم و اضطراب با یکدیگر مرتبط هستند، موردنیاز است. با درک علل و عوامل مؤثر بر اضطراب تدریس، معلمان می‌توانند راهبردهایی را برای مدیریت و غلبه بر اضطراب خود تدوین کنند. همچنین نتایج این پژوهش می‌تواند، در توسعه رهبری یادگیری‌محور، کاهش اضطراب تدریس، بهبود و شکوفایی اشتیاق معلمان، یاری‌دهنده نظام آموزش‌وپرورش، رهبران آموزشی و معلمان در مدارس باشد. به‌طورکلی سؤال اصلی پژوهش عبارت است از: رهبری یادگیری‌محور با میانجیگری اشتیاق معلم چه تأثیری بر اضطراب تدریس در معلمان مدارس دوره ابتدایی استان کردستان دارد؟

Homepage: https://jrlat.atu.ac.ir/

شکل ۱. مدل مفهومی پژوهش

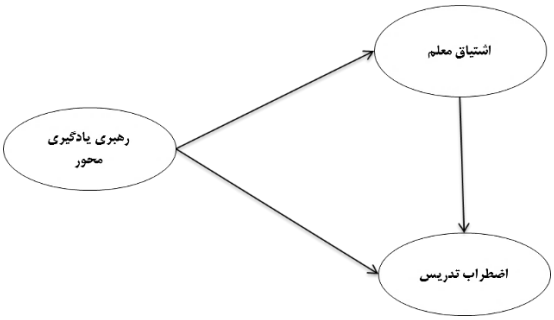

پیشینه پژوهش

Roseni & Tirana (2023) به بررسی تأثیر سبک‌های رهبری بر استرس معلمان در مدارس تیرانا در کشور آلبانی پرداختند. نمونه آماری این پژوهش شامل ۱۰۲ معلم تمام‌وقت و نیمه‌وقت در پنج مدرسه ۹ ساله واقع در شهر تیرانا بود. یافته‌های این مطالعه نشان داد، رابطه منفی و معناداری بین سبک رهبری و استرس در کار وجود دارد.

Aydin (2016) در پژوهشی با عنوان «یک پژوهش کیفی در مورد اضطراب تدریس زبان خارجی»، دریافت معلمانی که انگیزه و شوروشوق کافی ندارند از اضطراب تدریس رنج می‌برند.

Bilali & Tarusha (2015) پژوهشی با عنوان «عوامل مؤثر در ایجاد اضطراب تدریس میان دانشجو معلمان» انجام دادند. بر اساس نتایج به‌دست‌آمده، اضطراب تدریس دانشجو-معلمان تحت‌تأثیر عوامل متعددی از قبیل توانایی آن‌ها در برنامه‌ریزی تدریس، توانایی تجزیه‌وتحلیل مشکلات، مدیریت کلاس، ارزشیابی دانش‌آموزان و توانایی سخنرانی در جمع است. همچنین یافته‌ها نشان داد که مشاهده تدریس از سوی معلم راهنما، استاد و هم‌کلاسی‌ها از مهم‌ترین منابع دانشجویان برای کاهش اضطراب تدریس است؛ بنابراین یک سبک رهبری حمایت‌گرانه مانند سبک رهبری یادگیری‌محور می‌تواند در کاهش اضطراب معلمان نقش مهمی ایفا کند.

Aslrasouli & Vahid (2014) پژوهشی در زمینه اضطراب معلمان زبان انگلیسی در ایران انجام دادند. تحلیل داده‌ها نشان داد که حدود ۵۷/۶۵ درصد از معلمان به‌نوعی احساس اضطراب

Homepage: https://jrlat.atu.ac.ir/

داشتند. علاوه بر این، از پنج دسته اصلی، روابط بین‌فردی بیشترین تأثیر را داشت درحالی‌که ساختار استخدام کمترین تأثیر را بر اضطراب داشت.

Houlihan et al (2009) طی پژوهشی به بررسی اثرات ویژگی‌های شخصیتی بر اضطراب تدریس و راهبردهای تدریس پرداختند. یافته‌ها نشان داد که ویژگی‌های شخصیتی و اضطراب تدریس با هم رابطه دارند. مدرسانی که از روان‌رنجورخویی بالاتری برخوردار بودند، اضطراب تدریس بیشتری نیز داشتند.

Daniels et al (2011) در پژوهشی با عنوان تأثیر ادراک معلمان از برنامه اولیه آموزش بر اضطراب، کارآمدی و تعهد تدریس نشان دادند که احساس آمادگی در برنامه درسی، آموزش و ارزشیابی، اضطراب تدریس معلمان را کاهش می‌دهند.

الیکی و الیکی (۱۴۰۱) در پژوهشی دریافتند بین رهبری و اشتیاق شغلی معلمان، رابطه وجود دارد. همچنین؛ یافته‌های پژوهش آقایاری و همکاران (۱۴۰۱) نشان داد رهبری بر اشتیاق شغلی تأثیر مثبت دارد.

روش

پژوهش حاضر ازنظر هدف، از نوع پژوهش‌های کاربردی است. ازنظر گردآوری اطلاعات و روش اجرای پژوهش، از نوع تحقیقات توصیفی- همبستگی (از نوع مدل‌یابی معادلات ساختاری) است. جامعه پژوهش معلمان دوره ابتدایی استان کردستان در سال تحصیلی ۱۴۰۳-۱۴۰۲ به تعداد ۶۳۲۸ نفر است. به‌منظور تعیین حجم نمونه از فرمول کوکران استفاده شد و حجم نمونه به تعداد ۳۶۲ نفر از معلمان استان کردستان در شهرهای مختلف و باتوجه‌به طبقات مختلف تعیین شد. باتوجه‌به طبقات جامعه پژوهش مانند نوع منطقه (منطقه برخوردار، نیمه برخوردار و محروم)، شهرستان/ حوزه (شانزده شهرستان) و جنسیت (مرد و زن) از روش نمونه‌گیری تصادفی به‌صورت طبقه‌ای- نسبتی استفاده شد. لازم به ذکر است این روش، زمانی استفاده می‌شود که جامعه هدف پژوهش، از ساختی ناهمگن و نامتجانس برخوردار باشد؛ لذا، به علت عدم تجانس و ناهمگنی، در چنین مواردی، جامعه پژوهشی به «طبقات» مختلف تقسیم می‌شود، درواقع با بهره‌گیری از نمونه‌گیری طبقه‌ای جامعه به گروه‌های همگن تقسیم می‌شود، به‌طوری‌که افراد در هر طبقه شبیه و همگن باشند. باتوجه‌به اینکه

Homepage: https://jrlat.atu.ac.ir/

در این پژوهش معلمان دوره ابتدایی استان کردستان در مناطق مختلف (منطقه برخوردار، نیمه برخوردار و محروم)، شهرستان/ حوزه‌های مختلف (شانزده حوزه) و جنسیت (مرد و زن) قرار داشتند از روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای- نسبتی استفاده شد.

جدول ۱. حجم نمونه در گروه‌های مختلف

نوع منطقه	شهرستان/ حوزه	زن	مرد	کل
برخوردار	ناحیه ۱ شهر سنندج	٤٥	١٤	٥٩
	ناحیه ۲ شهر سنندج	٢٨	١٠	٣٨
	سقز	٢٠	١٨	٣٨
	مریوان	٢٧	٢٥	٥٢
	قروه	١٦	١٠	٢٦
	کل	١٣٦	٧٧	٢١٣
نیمه برخوردار	بانه	١٤	١٧	٣١
	بیجار	١٣	٥	١٨
	کامیاران	٩	٨	١٧
	دهگلان	٨	١١	١٩
	دیواندره	١٠	١٣	٢٣
	کل	٥٤	٥٤	١٠٨
محروم	سروآباد	٤	٧	١١
	سریش‌آباد	٢	٣	٥
	زیویه	٤	٧	١١
	کرانی	٣	٢	٥
	کلاترزان	٢	٢	٤
	موچش	٢	٣	٥
	کل	١٧	٢٤	٤١
کل	١٦ ناحیه آموزشی	٢٠٧	١٥٥	٣٦٢

ابزارهای اندازه‌گیری در پژوهش حاضر عبارت‌اند از:

پرسش‌نامه رهبری یادگیری‌محور: به‌منظور گردآوری اطلاعات در خصوص رهبری یادگیری‌محور از پرسش‌نامه رهبری یادگیری‌محور طراحی‌شده توسط Liu et al (2016) استفاده شده است. این

Homepage: https://jrlat.atu.ac.ir/

پرسش‌نامه ۲۵ گوی‌های در مقیاس پنج‌درجه‌ای لیکرت (به ترتیب از ۱ تا ۵؛ کاملاً مخالفم، مخالفم، نظری ندارم، موافقم، کاملاً موافقم) تنظیم شده است. کمترین نمره اکتسابی در آن ۲۵ و بالاترین نمره ۱۲۵ است. این پرسش‌نامه دارای ۴ بُعد خلق چشم‌انداز یادگیری (گویه‌های ۱ تا ۶)، حمایت از یادگیری (گویه‌های ۷ تا ۱۴)، مدیریت برنامه یادگیری (گویه‌های ۱۵ تا ۲۰) و الگو بودن (گویه‌های ۲۱ تا ۲۵) است. روایی پرسش‌نامه در پژوهش زندی و همکاران (۱۴۰۲) با استناد به نظر ۵ تن از متخصصان علوم تربیتی ازنظر صوری و محتوایی بررسی و تأیید شده است. همچنین در پژوهش مذکور، پس از اجرای پرسش‌نامه در نمونه آماری، روایی پرسش‌نامه، با استفاده از شاخص‌های روایی همگرا، روایی واگرا، سازگاری درونی و پایایی ترکیبی موردبررسی و تأیید قرار گرفته است. پایایی پرسش‌نامه رهبری یادگیری‌محور در پژوهش زندی و همکاران (۱۴۰۲)، با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۹۹ به دست آمد. در پژوهش حاضر، پایایی این پرسش‌نامه با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ ۰/۹۷۲ محاسبه شده است.

پرسش‌نامه اضطراب تدریس: گردآوری اطلاعات در زمینه متغیر اضطراب تدریس با استفاده از پرسش‌نامه استاندارد اضطراب تدریس Hart (1987) انجام شده است. این پرسش‌نامه ۲۶ گوی های بر اساس مقیاس لیکرت از یک تا پنج درجه‌بندی (به ترتیب از ۱ تا ۵؛ کاملاً مخالفم، مخالفم، نظری ندارم، موافقم، کاملاً موافقم) شده است. ابعاد این پرسش‌نامه شامل اضطراب ارزشیابی شدن (گویه‌های ۲، ۵، ۶، ۱۲، ۱۴، ۱۶، ۱۸، ۲۴، ۲۶)، اضطراب مسائل حرفه‌ای و دانش‌آموزان (گویه‌های ۱، ۳، ۷، ۱۵، ۱۹، ۲۱، ۲۳)، اضطراب کنترل کلاس (گویه‌های ۴، ۹، ۱۳، ۱۷، ۲۲)، اضطراب الزامات فعالیت تدریس (گویه‌های ۸، ۱۰، ۱۱، ۲۰، ۲۵) است. در بررسی روایی پرسش‌نامه اضطراب تدریس، Hart (1987) گزارش کرده است که این پرسش‌نامه با چهار عامل شناسایی‌شده توانسته است ۷۲/۵۱ درصد از واریانس گزاره‌های مقیاس اضطراب تدریس را تبیین کند. در پژوهش حسینی و زندی (۱۴۰۳)، همسانی درونی پرسش‌نامه به روش دونیمه کردن بررسی شد که ضریب همبستگی بین نمرات دونیمه پرسش‌نامه برابر با ۰/۹۷ بود. روایی ظاهری پرسش‌نامه در پژوهش حسینی و زندی (۱۴۰۳) با استناد به نظرات پنج نفر از متخصصان روان‌شناسی و علوم تربیتی مورد تأیید قرار گرفته است. در پژوهش حاضر، به‌منظور بررسی روایی پرسش‌نامه اضطراب تدریس معلم، از روایی واگرا و روایی همگرا استفاده شده است. پایایی پرسش‌نامه اضطراب تدریس معلمان در پژوهش حسینی

Homepage: https://jrlat.atu.ac.ir/

و زندی (۱۴۰۳) بر اساس ضریب آلفای کرونباخ ۰/۹۲۷ محاسبه شده است. در پژوهش حاضر ضریب آلفای کرونباخ این پرسش‌نامه ۰/۹۵۹ محاسبه شده است.

پرسش‌نامه اشتیاق معلم: به‌منظور گردآوری اطلاعات در خصوص اشتیاق معلم از پرسش‌نامه ۱۰ سؤالی Kunter et al (2011) استفاده شده است. این پرسش‌نامه دارای دو بُعد اشتیاق تدریس (گویه‌های ۱ تا ۵) و اشتیاق موضوعی (گویه‌های ۶ تا ۱۰) است. حداقل نمره اکتسابی در این پرسش‌نامه ۱۰ و حداکثر نمره اکتسابی ۵۰ است. Kunter et al (2011) با تحلیل عاملی اکتشافی دو بُعد اشتیاق تدریس و اشتیاق موضوعی را شناسایی کردند و تحلیل عاملی تأییدی نیز حاکی از تأیید روایی سازه این پرسش‌نامه بوده است. در پژوهش حاضر روایی ظاهری پرسش‌نامه با استفاده ازنظر متخصصان و پایایی آن با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ ۰/۹۲۷ محاسبه و مورد تأیید قرار گرفته است.

تحلیل داده‌های به‌دست‌آمده از گردآوری پرسش‌نامه‌های پژوهش در دو سطح توصیفی و استنباطی انجام شده است. در سطح توصیفی از شاخص‌های آمار توصیفی نظیر فراوانی، درصد فراوانی، میانگین، انحراف استاندارد، کشیدگی و چولگی و از روش‌های آمار استنباطی شامل آزمون همبستگی پیرسون و مدل‌یابی معادلات ساختاری استفاده شده است. همچنین به‌منظور ارزیابی برازش مدل، از روش آزمون مدل‌های اندازه‌گیری استفاده شده است. برای بررسی پایایی مدل اندازه‌گیری از ضریب آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی و برای بررسی روایی مدل اندازه‌گیری از آزمون روایی همگرا استفاده شده است. تحلیل داده‌ها با استفاده از نرم‌افزارهای SPSS V. 26 و Smart PLS V.3انجام شده است.

ارزیابی برازش مدل، با استفاده از دو روش آزمون مدل‌های اندازه‌گیری و آزمون مدل ساختاری انجام شده است. برای آزمودن مدل اندازه‌گیری در مدل‌سازی معادلات ساختاری از آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی جهت بررسی پایایی مدل اندازه‌گیری و از آزمون روایی همگرا و روایی واگرا نیز جهت بررسی آزمون روایی مدل اندازه‌گیری استفاده شد که نتایج آن به شرح جدول ۲. است:

Homepage: https://jrlat.atu.ac.ir/

جدول ۲. خلاصه شاخص‌های برازش مدل اندازه‌گیری

متغیرها	شاخص‌های برازش		
	ضریب آلفای کرونباخ (بزرگ‌تر از ۰/۷)	ضریب پایایی ترکیبی (بزرگ‌تر از ۰/۷)	روایی همگرا (بزرگ‌تر از ۰/۵)
رهبری یادگیری‌محور	۰/۹۵۲	۰/۸۰۸	۰/۵۲۰
اشتیاق معلم	۰/۸۲۶	۰/۹۱۹	۰/۸۵۱
اضطراب تدریس	۰/۹۳۷	۰/۹۵۵	۰/۸۴۱

محاسبه روایی واگرا: روایی واگرا، مقایسه میزان تفاوت بین شاخص‌های یک سازه با شاخص‌های سازه‌های دیگر در مدل است. این کار از طریق مقایسه جذر AVE هر سازه با مقادیر ضرایب همبستگی بین سازه‌ها محاسبه می‌شود که این فرمول توسط فورنل و لارکر پیشنهاد شده است.

جدول ۳. روایی واگرا به روش فورنل و لاکر

	۱	۲	۳
۱-رهبری یادگیری‌محور	۰/۷۲۱		
۲-اضطراب تدریس	-۰/۳۳۵	۰/۹۱۷	
۳- اشتیاق معلم	۰/۴۹۲	-۰/۳۵۵	۰/۹۹۲

همان‌طوری که یافته‌های جدول ۲؛ و ۳. نشان می‌دهد؛ نتایج مدل اندازه‌گیری متغیرهای پژوهش (رهبری یادگیری‌محور، اشتیاق معلم و اضطراب تدریس) حاکی از قابل‌قبول بودن شاخص‌های آلفای کرونباخ، ضریب پایایی ترکیبی، روایی همگرا و روایی واگرا است؛ بنابراین می‌توان گفت مدل اندازه‌گیری دارای برازش مطلوب و قابل‌قبولی است.

یافته‌ها

یافته‌های پژوهش نشان داد، ۴۲/۸۲ درصد از نمونه آماری در گروه مردان و ۵۷/۱۸ درصد در گروه زنان قرار دارند. ۱۰۹ نفر (۳۰/۱۱ درصد) از نمونه آماری در گروه سنی کمتر از ۴۰ سال، ۱۹۵ نفر (۵۳/۸۷ درصد) در گروه سنی ۴۱ تا ۵۰ سال، ۵۸ نفر (۱۶/۰۲ درصد) در گروه سنی ۵۱ سال و بالاتر هستند. همچنین در خصوص سابقه کاری نمونه آماری، تحلیل داده‌ها نشان داد، ۲۰۷ نفر (۵۷/۱۸

Homepage: https://jrlat.atu.ac.ir/

درصد نمونه آماری) دارای سابقه ۱۰ سال و کمتر، ۹۸ نفر (۲۷/۰۷ درصد نمونه آماری) دارای سابقه ۱۰ تا ۲۰ سال، ۵۷ نفر (۱۵/۷۵ درصد نمونه آماری) دارای سابقه ۲۱ سال و بالاتر از آن بودند.

برای بررسی نرمال بودن و غیرنرمال بودن داده‌ها چولگی و کشیدگی به‌عنوان معیار قضاوت مدنظر قرار گرفت. درصورتی‌که چولگی و کشیدگی در بازه (۲، ۲-) باشد توزیع داده‌ها در حالت نرمال قرار دارد، بنابراین بر اساس یافته‌های جدول ۴ می‌توان گفت داده‌ها از توزیع نرمال برخوردار می‌باشند.

جدول ٤. میانگین، انحراف استاندارد، چولگی و کشیدگی متغیرها

متغیرها	میانگین	انحراف استاندارد	چولگی	کشیدگی	۱	۲	۳
۱-رهبری یادگیری‌محور	٤/۰۱	۰/۷۲٦	-۱/۱٥۰	۱/٥۷۷	۱		
۲-اضطراب تدریس	۲/۰۷	۰/۷۱٤	۱/٥٦۷	-۱/۳۳٥	-۰/۳۰۰**	۱	
۳-اشتیاق معلم	٤/٥۱	۰/٥٥۷	-۱/۳۷۹	۱/٤٥۷	۰/۳٤٤**	-۰/۳٥۸**	۱

P < 0.01 **

باتوجه‌به نتایج حاصل از تحلیل ماتریس همبستگی متغیرهای پژوهش می‌توان گفت متغیرهای رهبری یادگیری‌محور (۰/۳۰۰ -) و اشتیاق معلم (۰/۳۵۸-) دارای رابطه منفی و معنادار با متغیر اضطراب تدریس در معلمان در سطح ۰/۰۱ می‌باشند. همچنین رهبری یادگیری‌محور دارای رابطه مثبت و معنادار با اشتیاق معلم (۰/۳۴۴) در سطح ۰/۰۱ است.

شکل ۲. ضرایب استاندارد اثرات متغیرها

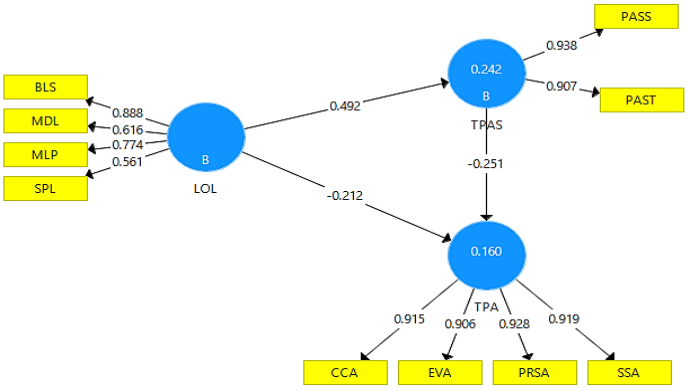

Homepage: https://jrlat.atu.ac.ir/

شکل ۳. مقادیر آماره t در حالت استاندارد

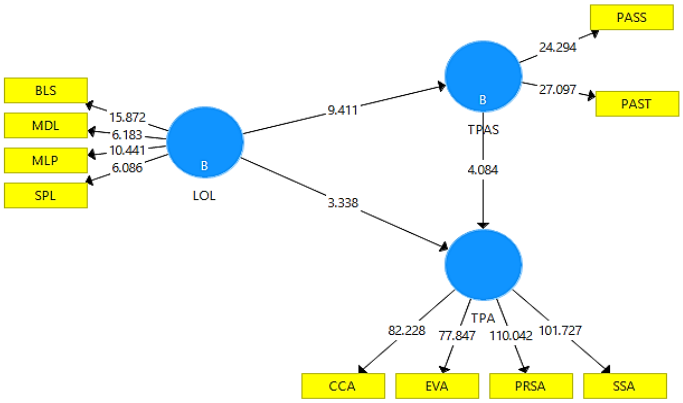

جدول ۵. نتایج آزمون فرضیه‌های پژوهش

مسیر	ضریب مسیر (بتا)	مقدار t	P-value	اثر کل	مقدار t	P-value	نتایج
تأثیر رهبری یادگیری‌محور بر اضطراب تدریس	-۰/۲۱۲	۳/۳۳۸	۰/۰۰۰	-۰/۳۳۵	۹/۳۲۷	۰/۰۰۰	تأیید
تأثیر رهبری یادگیری‌محور بر اشتیاق معلم	۰/٤۹۲	۹/٤۱۱	۰/۰۰۰	۰/٤۹۲	۹/٤۱۱	۰/۰۰۰	تأیید
تأثیر اشتیاق معلم بر اضطراب تدریس	-۰/۲۵۱	٤/۰۸٤	۰/۰۰۰	-۰/۲۵۱	٤/۰۸٤	۰/۰۰۰	تأیید
اثر غیرمستقیم رهبری یادگیری‌محور بر اضطراب تدریس	-۰/۱۲۳	٤/۲۱۳	۰/۰۰۰	-	-	-	تأیید

یافته‌های پژوهش در جدول ۵. نشان‌دهنده آن است که ضریب مسیر رهبری یادگیری‌محور بر اضطراب تدریس ۰/۲۱۲- است که در سطح ۰/۰۱ معنادار است. همچنین، اثر کل رهبری یادگیری‌محور بر اضطراب تدریس ۰/۳۳۵- است در سطح ۰/۰۱ معنادار است. ضریب مسیر و اثر کل رهبری یادگیری‌محور بر اشتیاق معلم ۰/۴۹۲ است در سطح ۰/۰۱ معنادار است. همچنین ضریب مسیر و اثر کل اشتیاق معلم بر اضطراب تدریس ۰/۲۵۱- است در سطح ۰/۰۱ معنادار است. درنهایت یافته‌ها نشان داد؛ تأثیر غیرمستقیم رهبری یادگیری‌محور بر اضطراب تدریس ۰/۱۲۳- (t =۴/۲۱۳) در سطح ۰/۰۱ معنادار است.

Homepage: https://jrlat.atu.ac.ir/

همچنین یافته‌ها نشان داد، اثر غیرمستقیم رهبری یادگیری‌محور بر اضطراب معلم با نقش میانجی اشتیاق معلم، بر اساس آزمون سوبل[1]، معنادار است. به‌طوری‌که مقدار آماره سوبل (۳/۷۷۳) در سطح $P<0.05$، اثر معنادار متغیر پیش‌بین (رهبری یادگیری‌محور) از طریق اشتیاق معلم (متغیر میانجی) بر اضطراب تدریس معلم (متغیر ملاک) را تأیید می‌کند.

شاخص‌های برازش مدل

یافته‌های مربوط به ارزیابی برازش مدل نشان داد شاخص‌های ریشه میانگین مربعات باقیمانده استاندارد (SRMR) به مقدار ۰/۱ (مقدار مطلوب= مساوی و کمتر از ۰/۱)، معیار تناسب مدل راستین d_ULS به مقدار ۰/۸۶(مقدار مطلوب= کمتر از ۰/۹۵) و d_G به مقدار ۰/۶۰ (مقدار مطلوب= کمتر از ۰/۹۵) و شاخص تناسب بهنجار (NFI) به مقدار ۰/۷۴(مقدار مطلوب= بیشتر از ۰/۷) است که حاکی از وضعیت مطلوب برازش مدل است.

بحث و نتیجه‌گیری

هدف از انجام پژوهش حاضر، اثر رهبری یادگیری‌محور بر اضطراب تدریس به‌واسطه اشتیاق معلم بوده است. یافته‌های فرضیه شماره ۱ پژوهش نشان داد، رهبری یادگیری‌محور در اضطراب تدریس معلمان مدارس ابتدایی استان کردستان اثر مستقیم، منفی و معنادار دارد. این بدان مفهوم است که رهبری یادگیری‌محور، اضطراب تدریس معلمان را کاهش می‌دهد. هر چه مدیران مدارس بیشتر از ویژگی‌های رهبری یادگیری‌محور برخوردار باشند درنتیجه معلمان این مدارس اضطراب تدریس کمتری را تجربه می‌کنند. اضطراب تدریس، به‌عنوان یک عامل روانی و عاطفی، اغلب در حرفه معلمی وجود دارد (Desouky & Allam, 2017). اضطراب تدریس مؤلفه‌ای است که تأثیر منفی بر عملکرد معلمان دارد و می‌توان گفت با رهبری یادگیری‌محور مدیران می‌توان آن را کاهش داد. ازنظر Wang et al. (2022: 2) مدیریت کلاس به‌شدت بر اضطراب تدریس تأثیر می‌گذارد. به‌طورکلی، سبک‌های رهبری و استرس مهم‌ترین عواملی هستند که بر کارایی تدریس تأثیر می گذارند (Roseni & Tirana, 2023). رهبر یادگیری‌محور، رویکردی حمایت‌گرانه از معلمان

1. Sobel Test

Homepage: https://jrlat.atu.ac.ir/

دارد، در دسترس است و به مشکلات معلمان گوش می‌دهد، روابط متقابل توأم با اعتماد ایجاد می‌کند و با ایشان همدلی می‌کند (Wallo et al., 2024)؛ بنابراین، سبک رهبری یادگیری‌محور به‌عنوان یک سبک راهنمایی‌کننده، هدایت‌گر و حامی (Alazmi & Hammad, 2021: 2) با تأثیر منفی بر اضطراب تدریس معلم، موجب پایین آمدن سطح آن در بین معلمان می‌شود. رهبر آموزشی گاهی با مشاهده کلاس درس معلم، نقش حمایتی خود را نشان می‌دهد. در این زمینه Bilali & Tarusha (2015) در پژوهش خود دریافتند که مشاهده تدریس از سوی معلم راهنما و استاد از منابع مؤثر در کاهش اضطراب تدریس است. به‌طورکلی، یافته‌های پژوهش با یافته‌های Roseni & Tirana (2023)، Khandan et al. (2022)، Wang et al. (2022)، Bilali & Tarusha (2015) که رابطه منفی و معکوس بین رهبری و اضطراب در معلمان را شناسایی کردند، مطابقت داشته (وجود رابطه بین دو متغیر مذکور) و همسو (هم‌جهت بودن رابطه بین متغیرهای موردمطالعه) است.

یافته‌های فرضیه شماره ۲ پژوهش نشان داد، رهبری یادگیری‌محور در اشتیاق معلمان مدارس ابتدایی کردستان اثر مستقیم، مثبت و معنادار دارد. این بدان مفهوم است که با افزایش به‌کارگیری رهبری یادگیری‌محور توسط مدیران در مدارس ابتدایی درنتیجه اشتیاق معلمان (اشتیاق تدریس و اشتیاق موضوعی) افزایش می‌یابد. همچنین در صورت کاهش رفتارهای رهبری یادگیری‌محور، اشتیاق معلمان نیز کاهش خواهد یافت. اشتیاق معلم حالتی است که معلمان در حین انجام حرفه خود تحت تأثیر احساسات مثبت قرار می‌گیرند (Kasalak & Dağyar, 202: 798). همچنین ازنظر Baloch & Akram (2018) اشتیاق آموزش نشان‌دهنده انگیزه و انرژی معلمان است. رهبری یادگیری‌محور نیز یک سبک رهبری ظرفیت‌ساز است (Alazmi & Hammad, 2021, 1142) و موجبات رشد و توسعه مؤلفه‌های شغلی معلمان را فراهم می‌سازد؛ بنابراین ویژگی‌های سبک رهبری یادگیری‌محور اشتیاق معلمان را افزایش می‌دهد. باتوجه‌به یافته‌ها می‌توان گفت درصورتی‌که به‌کارگیری سبک رهبری یادگیری‌محور در محیط مدرسه از سطح پایینی برخوردار باشد، اشتیاق معلمان نیز کاهش خواهد یافت.

یافته‌های فرضیه شماره ۳ پژوهش نشان داد اشتیاق معلم در اضطراب تدریس معلمان مدارس ابتدایی استان کردستان اثر مستقیم، منفی و معنادار دارد. باتوجه‌به رابطه منفی بین اشتیاق معلم و

Homepage: https://jrlat.atu.ac.ir/

اضطراب تدریس معلمان می‌توان گفت هر چه معلمان از اشتیاق بالاتری برخوردار باشند درنتیجه اضطراب تدریس در آنها کاهش خواهد یافت. از طرفی هر چه معلمان اشتیاق کمتری در شغل خود داشته باشند درنتیجه اضطراب تدریس بالاتری را تجربه خواهند کرد. اضطراب تدریس یک حالت عاطفی مهم است که ممکن است عمیقاً بر فرآیندهای یادگیری و تدریس تأثیر نامطلوبی داشته باشد (Aydin, 2021). اضطراب به‌عنوان یک عامل روانی و عاطفی، اغلب در حرفه معلمی وجود دارد (Desouky & Allam, 2017). اضطراب به‌عنوان پاسخی به عدم قطعیت یک رویداد/ارزیابی و/یا نگرانی از پیامد یک رویداد پیش رو ایجاد می‌شود (Liu & Wu, 2021). ازنظر Aslrasouli & Vahid (2014) اضطراب توسط معلمان در موقعیت‌های مختلف که شامل یک پدیده روان‌شناختی پیچیده است که تحت تأثیر متغیرهای خاصی است، ادراک می‌شود؛ بنابراین با متغیرهای مثبت می‌توان آن را کاهش داد. از طرفی رفتار معلمانی که نسبت به موضوع و حرفه خود اشتیاق دارند، با حس علاقه، شادی و اشتیاق فراوان مشخص می‌شود. اشتیاق معلم ابتدا توسط آنها احساس می‌شود و سپس در رفتارشان آشکار می‌شود. این امر مفهوم اشتیاق معلم را به سطح بالاتری می‌برد. درنتیجه، اکنون هم اشتیاق تجربه‌شده (احساس هیجان، اشتیاق، رضایت و لذت بردن از تدریس) و هم اشتیاق نشان داده‌شده (بیان غیرکلامی) را به‌عنوان عناصر مکمل در برمی‌گیرد (Keller et al., 2015: 30). همچنین، Aydin (2016) در پژوهش خود دریافت معلمانی که انگیزه و شور و شوق کافی (اشتیاق) ندارند از اضطراب تدریس رنج می‌برند.

یافته‌های فرضیه شماره ۴ پژوهش نشان داد رهبری یادگیری‌محور به‌واسطه اشتیاق معلم در اضطراب تدریس معلمان مدارس ابتدایی استان کردستان اثر غیرمستقیم، منفی و معنادار دارد؛ بنابراین فرضیه مذکور تأیید می‌گردد. مطابق با یافته‌های این فرضیه می‌توان گفت رهبری یادگیری‌محور با بهبود اشتیاق معلمان موجب کاهش اضطراب معلمان مدارس ابتدایی استان کردستان می‌شود؛ بنابراین در مدارسی که رهبری یادگیری‌محور از وضعیت نامطلوبی برخوردار است، معلمان نیز اشتیاق پایینی در شغل خود دارند و اضطراب بالایی را تجربه می‌کنند. رهبری یادگیری‌محور که گاهی با عنوان رهبری آموزشی در نظر گرفته می‌شود، بیانگر فعالیت‌های رهبر برای حمایت از توسعه حرفه‌ای معلم و بهبود یادگیری دانش‌آموزان است. چنین تعریفی از رهبری، بر حمایت از یادگیری معلم و دانش‌آموز تمرکز دارد و با ایجاد ظرفیت برای یادگیری همه اعضای

Homepage: https://jrlat.atu.ac.ir/

جامعه مدرسه (Liu et al., 2016) اشتیاق معلمان را بهبود بخشیده و اضطراب آنها را کاهش می‌دهد. داشتن شور و اشتیاق در تدریس نیز به کاهش اضطراب معلمان کمک می‌کند. به‌طورکلی، سبک‌های رهبری و استرس مهم‌ترین عواملی هستند که بر کارایی تدریس تأثیر می‌گذارند (Roseni & Tirana, 2023).

در پژوهش‌های پیشین، محققان به بررسی رابطه رهبری یادگیری‌محور با اشتیاق معلمی، رابطه رهبری یادگیری‌محور با اضطراب تدریس و رابطه اشتیاق معلمی با اضطراب تدریس معلمان پرداخته‌اند. در این میان پژوهشی که نقش واسطه‌ای اشتیاق معلمی را در رابطه رهبری یادگیری‌محور و اضطراب تدریس بررسی نماید، انجام نشده است؛ بنابراین به‌صورت کلی و باتوجه‌به رابطه متقابل متغیرهای رهبری یادگیری‌محور و اشتیاق معلمی، رهبری یادگیری‌محور و اضطراب تدریس و رابطه مستقیم، منفی و معنادار اشتیاق معلم و اضطراب تدریس، می‌توان یافته‌های پژوهش حاضر را با یافته‌های پژوهش‌های پیشین تطبیق داد؛ ازاین‌رو می‌توان گفت؛ یافته‌های پژوهش با یافته‌های Roseni & Tirana (2023)، Khandan et al. (2022)، Wang et al. (2022)، Bilali & Tarusha (2015)، مطابقت داشته و در یک راستا است.

یافته‌های پژوهش نشان داد، رهبری یادگیری‌محور به‌واسطهٔ اشتیاق معلم بر اضطراب تدریس معلمان تأثیر دارد؛ بنابراین، با به‌کارگیری اصول و مؤلفه‌های رهبری یادگیری‌محور می‌توان اضطراب تدریس را در معلمان کاهش داد. ازسوی‌دیگر، اشتیاق معلمان را نیز افزایش داده و در این میان با بهبود سطح اشتیاق معلمان، اضطراب تدریسشان نیز کاهش خواهد یافت. براین‌اساس پیشنهاد می‌شود:

۱-اصول رهبری یادگیری‌محور (مانند مشارکت معلمان در تصمیم‌گیری، حمایت از نوآوری آموزشی) در رهبری معلمان دوره ابتدایی توسط مدیران مدارس اجرا شود.

۲- مدیران مدارس ابتدایی با ایجاد محیط آموزشی یادگیرنده، فعال و بانشاط، شور و اشتیاق را در معلمان ابتدایی بهبود بخشند.

۳-مدیران و رهبران آموزشی، کارگاه‌های آموزشی و جلسات مشاوره در زمینه مسائل روان‌شناختی ازجمله اضطراب، برای معلمان برنامه‌ریزی و اجرا نمایند.

Homepage: https://jrlat.atu.ac.ir/

پژوهش حاضر مانند سایر پژوهش‌ها با محدودیت‌هایی مواجه بوده است. ازجمله ۱- پژوهش در جامعه آماری معلمان ابتدایی استان کردستان انجام شده است و در تعمیم نتایج به سایر استان‌ها بایستی احتیاط لازم صورت پذیرد. ۲-پژوهش در معلمان دوره ابتدایی انجام شده و نتایج آن قابل‌تعمیم به سایر دوره‌های تحصیلی نیست؛ بنابراین پیشنهاد می‌شود، ۱- در پژوهش‌های آینده پژوهشگران معلمان ابتدایی سایر استان‌ها را نیز موردبررسی قرار دهند. ۲-پژوهش‌های آینده در سایر دوره‌های تحصیلی انجام شود.

ملاحظات اخلاقی

پیروی از اصول اخلاق پژوهش

نویسندگان اصول اخلاقی را در انجام و انتشار این پژوهش علمی رعایت نموده‌اند و این موضوع موردتأیید همه آن‌هاست.

تعارض منافع

نویسندگان هیچ گونه تعارض منافعی ندارند.

حامی مالی

مقاله حاضر بدون حمایت مالی انجام شده است.

سپاسگزاری

مقاله حاضر برگرفته از رساله دکتری رشته مدیریت آموزشی دانشگاه بوعلی سینا است. بدینوسیله از تمامی مشارکت‌کنندگان در تکمیل پرسش‌نامه‌های پژوهش تقدیر می‌شود.

ORCID

Siamak Sadeghi http://orcid.org/0000-0002-9650-1541
Siroos Ghanbari http://orcid.org/0000-0002-2541-693x

Homepage: https://jrlat.atu.ac.ir/

منابع

آقایاری، میترا، حسینی امیری، سیدمحمود، و محمدزاده، هادی. (۱٤۰۱). *تأثیر رهبری اخلاقی بر نگرش و اشتیاق شغلی کارکنان با تبیین نقش تعدیلگر سرمایه فکری*. نهمین همایش ملی مطالعات و تحقیقات نوین در حوزه علوم انسانی، مدیریت و کارآفرینی ایران، تهران. https://civilica.com/doc/1562254

آلبوشوکه، مریم، و سپهریان آذر، فیروزه. (۱٤۰۲). رابطه اضطراب سلامت، حمایت اجتماعی و تنظیم‌شناختی هیجان با انگیزه تغییر رفتار بیماران قلبی عروقی کرونر شهر ارومیه. *مجله پرستاری و مامایی*، ۲۱(۵)، ۳٤۳-۳۵۳.

الیکی، سجاد، و الیکی، سیما. (۱٤۰۱). بررسی رابطه رهبری اخلاق‌مدارانه مدیران با اشتیاق شغلی معلمان. *توسعه حرفه‌ای معلم*، ۷(۲)، ۷۱-۷۹.

حسین‌پناهی، نادر، و شیربگی، ناصر. (۱٤۰۳). تدوین و اعتباریابی پرسش‌نامه ارزشیابی «فضیلت حرفه‌ای معلمان». *پژوهش‌های رهبری آموزشی*، ۸(۳۲)، ۱۲۳-۱۷۱. https://doi.org/10.22054/jrlat.2024.80016.1750

رجب‌زاده، راضیه، لسانی، مهدی، و مطهری‌نژاد، حسین. (۱۳۹٤). رابطه درک معلمان از رفتارهای رهبری آموزشی مدیر با اثربخشی و نگرش آن‌ها نسبت به تغییر سازمانی. *پژوهش‌های رهبری آموزشی*، ۲(۵)، ۱٤۹-۱۷٦. https://doi.org/10.22054/jrlat.2017.2622.1063

زندی، خلیل، درخشان، مژگان، و صادقی، سیامک. (۱٤۰۲). رابطه رهبری یادگیری‌محور و عاملیت معلم: نقش میانجی اعتماد. *مطالعات روان‌شناسی صنعتی و سازمانی*، ۱۰(۲)، ۲٦۱-۲۷٤. https://doi.org/10.22055/jiops.2023.45070.1381

متولی‌زاده بافقی، سمانه، و پاک‌مهر، حمیده. (۱٤۰۳). پیش‌بینی اضطراب اجتماعی معلمان مدارس نیاز ویژه بر اساس نشخوار فکری و طرح‌واره‌های ناسازگار. *پژوهش و نوآوری در آموزش ابتدایی*، ٦(۱)، ۱۱۱-۱۲٤. https://doi.org/10.48310/reek.2024.16576.1326

نصیری گرمه‌چشمه، محمدرضا، صادق‌زاده بلیل، نیما، جاویدپور، مرتضی، و حسن‌نژاد، مهدی. (۱٤۰۳). شناسایی و اعتباریابی مؤلفه‌های فرهنگ یادگیری در مدارس دوره ابتدایی شهر اردبیل. *پژوهش‌های رهبری آموزشی*، ۸(۳۰)، ۷٤-۹٤. https://doi.org/10.22054/jrlat.2024.77867.1706

Homepage: https://jrlat.atu.ac.ir/

References

Aghayari, M., Hosseini Amiri, S. M., & Mohammadzadeh, H. (2022). *The effect of ethical leadership on employees' attitude and job commitment: Explaining the moderating role of intellectual capital* [Conference paper]. 9th National Conference on Modern Studies and Research in Humanities, Management and Entrepreneurship of Iran, Tehran. https://civilica.com/doc/1562254 [In Persian]

Alazmi, A. A., & Hammad, W. (2021). Modeling the relationship between principal leadership and teacher professional learning in Kuwait: The mediating effects of trust and teacher agency. *Educational Management Administration & Leadership*. Advance online publication. https://doi.org/10.1177/17411432211038007

Albushoke, M., & Sepehrianazar, F. (2023). The relationship between health anxiety, social support, and cognitive emotion regulation with the motivation to change the behavior of patients with coronary heart disease in Urmia City, Iran. *Nursing and Midwifery Journal, 21*(5), 343–353. [In Persian]

Aslrasouli, M., & Vahid, M. S. P. (2014). An investigation of teaching anxiety among novice and experienced Iranian EFL teachers across gender. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, *98*, 304–313.

Aydın, S. (2016). A qualitative research on foreign language teaching anxiety. *The Qualitative Report*, *21*(4), 629–642.

Aydin, S. (2021). A systematic review of research on teaching anxiety. *International Online Journal of Education and Teaching, 8*(2), 730–761.

Baloch, K., & Akram, M. W. (2018). Effect of teacher role, teacher enthusiasm and entrepreneur motivation on startup, mediating role technology. *Arabian Journal of Business and Management Review, 7*(4), 1–14. https://doi.org/10.12816/0052284

Bellibas, M. S., Gümüş, S., & Kılınç, A. C. (2020). Principals supporting teacher leadership: The effects of learning-centered leadership on teacher leadership practices with the mediating role of teacher agency. *European Journal of Education, 55*(2), 200–216. https://doi.org/10.1111/ejed.12387

Bilali, O., & Tarusha, F. (2015). Factors influencing the appearance of teaching anxiety to student teachers. *European Journal of Social Science Education and Research, 2*(2), 90–94.

Daniels, L. M., Mandzuk, D., Perry, R. P., & Moore, C. (2011). The effect of teacher candidates' perceptions of their initial teacher education program on teaching anxiety, efficacy, and commitment. *Alberta Journal of Educational Research, 57*(1), 88–106.

Desouky, D., & Allam, H. (2017). Occupational stress, anxiety and depression among Egyptian teachers. *Journal of Epidemiology and Global Health, 7*(3), 191–198. https://doi.org/10.1016/j.jegh.2017.06.002

Homepage: https://jrlat.atu.ac.ir/

Ertürk, R. (2022). The relationship between school administrators' learning-centered leadership behaviors and learning schools according to teacher perceptions. *E-International Journal of Educational Research, 13*(1), 161–182. https://doi.org/10.19160/e-ijer.1053257

Farnsworth, S. J., Hallam, P. R., & Hilton, S. C. (2019). Principal learning-centered leadership and faculty trust in the principal. *NASSP Bulletin, 103*(3), 209–228. https://doi.org/10.1177/0192636519871624

Gannoun, H., & Deris, D. F. (2023). Teaching anxiety in foreign language classroom: A review of literature. *Arab World English Journal, 14*(1), 379–393. https://doi.org/10.2139/ssrn.4432859

HosseinPanahi, N., & Shirbagi, N. (2024). Compilation and validation of "Teachers Professional Virtue" evaluation questionnaire. *Research on Educational Leadership and Management, 8*(32), 123–171. https://doi.org/10.22054/jrlat.2024.80016.1750 [In Persian]

Houlihan, M., Fraser, I., Fenwick, K. D., Fish, T., & Moeller, C. (2009). Personality effects on teaching anxiety and teaching strategies in university professors. *Canadian Journal of Higher Education, 39*(1), 61–72.

Kamal, A. M., Ahmed, W. S. E., Wassif, G. O. M., & Greda, M. H. A. A. (2021). Work related stress, anxiety and depression among school teachers in general education. *QJM: An International Journal of Medicine, 114*(Suppl. 1), hcab118.003.

Kasalak, G., & Dağyar, M. (2020). The adaptation of teacher enthusiasm scale into Turkish language: Validity and reliability study. *International Journal of Curriculum and Instruction, 12*(2), 797–814.

Keller, M. M., Goetz, T., Becker, E. S., Morger, V., & Hensley, L. (2015). Feeling and showing: A new conceptualization of dispositional teacher enthusiasm and its relation to students' interest. *Learning and Instruction, 33*, 29–38. https://doi.org/10.1016/j.learninstruc.2014.03.008

Khandan, M., Ebrahimi, A., Hamta, A., & Koohpaei, A. (2022). The association of leadership style and coronavirus anxiety with safety behavior among workers of the sanitary products industry in Qom Province, Iran: A structural equation modeling analysis. *Journal of Occupational Health and Epidemiology, 11*(4), 291–301.

Lazarides, R., Buchholz, J., & Rubach, C. (2018). Teacher enthusiasm and self-efficacy, student-perceived mastery goal orientation, and student motivation in mathematics classrooms. *Teaching and Teacher Education, 69*, 1–10. https://doi.org/10.1016/j.tate.2017.08.017

Liu, M., & Wu, B. (2021). Teaching anxiety and foreign language anxiety among Chinese college English teachers. *SAGE Open, 11*(2). https://doi.org/10.1177/21582440211016556

Liu, S., Hallinger, P., & Feng, D. (2016). Supporting the professional learning of teachers in China: Does principal leadership make a difference? *Teaching and Teacher Education, 59*, 79–91. https://doi.org/10.1016/j.tate.2016.05.023

Homepage: https://jrlat.atu.ac.ir/

Motevalizadeh Bafghi, S. S., & Pakmehr, H. (2024). Prediction of social anxiety of school teachers for special needs based on rumination and maladaptive schemas. *Research and Innovation in Primary Education, 6*(1), 111–124. https://doi.org/10.48310/reek.2024.16576.1326 [In Persian]

Nasiri Garme Cheshme, M. R., Sadegh Zadeh Belil, N., Javidpour, M., & Hasannjad, M. (2024). Identifying and validating the components of school culture in the primary period of Ardabil city. *Research on Educational Leadership and Management, 8*(30), 74–94. https://doi.org/10.22054/jrlat.2024.77867.1706 [In Persian]

Oleiki, S., & Oleiki, S. (2022). Investigating the effect of managers' ethical leadership on teachers' job enthusiasm. *Teacher Professional Development, 7*(24), 71–79. [In Persian]

Özcan, B. (2021). *Exploring teaching anxiety and its sources from the perspectives of pre-service teachers* [Master's thesis, Middle East Technical University]. METU Library.

Rajabzade, R., Lesani, M., & Motahharinejad, H. (2015). The relationship between teachers' perceptions towards instructional leadership behaviors of their principals and teachers' attitudes towards change and their effectiveness. *Research on Educational Leadership and Management, 2*(5), 149–176. https://doi.org/10.22054/jrlat.2017.2622.1063 [In Persian]

Roseni, E., & Tirana, J. (2023). The impact of leadership styles on teachers' stress at work place. *English Language Teaching and Linguistics Studies, 5*(1), 17–32. https://doi.org/10.22158/eltls.v5n1p17

Song, Y. (2022). The constructive role of teacher enthusiasm and clarity in reducing Chinese EFL students' boredom. *Frontiers in Psychology, 13*, Article 874348. https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.874348

Wallo, A., Lundqvist, D., & Coetzer, A. (2024). Learning-oriented leadership in organizations: An integrative review of qualitative studies. *Human Resource Development Review, 23*(2), 230–275. https://doi.org/10.1177/15344843241239723

Wang, Y., & Guan, H. (2020). Exploring demotivation factors of Chinese learners of English as a foreign language based on positive psychology. *Revista Argentina de Clínica Psicológica, 29*, 851–861. https://doi.org/10.24205/03276716.2020.116

Wang, Y., Wang, R., & Lu, J. (2022). Exploring the impact of university student engagement on junior faculty's online teaching anxiety and coping strategies during COVID-19. *Education Sciences, 12*(10), Article 664. https://doi.org/10.3390/educsci12100664

Zandi, K., Derakhshan, M., & Sadeghi, S. (2023). The relationship between learning-oriented leadership and teacher agency: The mediating role of trust. *Industrial and Organizational Psychology Studies, 10*(2), 261–274. https://doi.org/10.22055/jiops.2023.45070.1381 [In Persian]

Homepage: https://jrlat.atu.ac.ir/